

اصول مدیریت اسلامی

و الگوهای آن

حجت الاسلام دکتر
ولی الله نقی پور فر

نقی پورفر ولی الله

اصول مدیریت اسلامی و الگوهای آن / نوشته ولی الله نقی پورفر - تهران : ولی الله نقی پورفر ۱۳۸۳
ص ۲۰۸

ISBN: ۹۶۴-۰۶-۵۵۳۷-۶ ~~۲۰۰۰ ریال~~

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیفا

V. A. Naghipour far

پشت جلد به انگلیسی :

کتاب حاضر در سالهای مختلف توسط ناشرین متفاوت منتشر شده است .

چاپ بیست و چهارم

الف. عنوان .

۱. مدیریت (اسلام) .

۲۹۷/۶۵۸

الف ۷ ن / ۲۵۴/۹ BP

الف ۱۳۸۵

۲۴۵۵۸ - ۸۳م

کتابخانه ملی ایران

شابک : ۹۶۴-۰۶-۵۵۳۷-۶

نام کتاب : اصول مدیریت اسلامی و الگوهای آن

نوشته : حجه الاسلام دکتر ولی الله نقی پورفر

ناشر : مولف

تیراژ : ۵۰۰۰ جلد

نوبت چاپ : بیست و پنجم

تاریخ انتشار : ۱۳۸۵

چاپ و صحافی : چاپ ماه

آدرس : تهران - خیابان سیدجمال الدین اسدآبادی - خیابان ابن سینا - نبش خیابان

شایان پلاک ۷۰ تلفن : ۸۸۵۵۲۳۵۵

فهرست مطالب قسمت اول - مقدمات

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	الف
سیر اجمالی مباحث - مقدمات و اصول.....	۱
بخش مقدمات.....	۵-۵۷
مقدمه اول.....	۶-۲۰
۱- نقش زمان و مکان در فهم و تحقق دین.....	۶
الف - فهم قرآن کریم.....	۶
ب - فهم سنت معصوم (ع).....	۷
ت - تحقق دین.....	۹
۲- نقش دیدگاه ولایت فقیه در فهم و تحقق دین.....	۱۲-۲۱
الف - فهم سنت معصوم.....	۱۲
۱- هجرت به حبشه.....	۱۲
۲- هجرت به مدینه.....	۱۴
۳- پایگاه ابوبصیر.....	۱۵
۴- انذار خویشان.....	۱۵
۵- لیلة المبیت.....	۱۶
۶- منع فرار از طاعون!.....	۱۷
۷- وجوب حنابستن!.....	۱۷
۸- وجوب وضوی مجدد!.....	۱۸
ب - فهم قرآن کریم.....	۱۹
ت - تحقق دین.....	۱۹
مقدمه دوم.....	۲۱-۴۲
۱- مدیریت از دیدگاه قرآن و معصوم (ع).....	۲۱
مصلحان جامعه.....	۲۱
حوزه و دانشگاه خاستگاه مدیریتها.....	۲۱
قرآن کریم زبان مشترک و عامل وحدت.....	۲۲
شرایط اساسی اصلاح.....	۲۲
زمینه های اصلاح مدیریت.....	۲۵
۲- دین اسلام و علم.....	۲۷
تمسک به کل قرآن نه بخشی از آن.....	۲۷

۲۸	قرآن کریم نسخه کامل دردها
۲۸	قرآن کریم پیکری واحد
۲۹	ادعای اقتضایی بودن قرآن
۳۰	الف - حوزه تکوینیات
۳۱	نقد و بررسی
۳۳	ب - حوزه تشریعیات
۳۳	نقد و بررسی
۳۵	۱- ارث
۳۵	۲- طلاق
۳۶	۳- جنگ
۳۶	۴- شایعه پراکنی و اشاعه فحشاء
۳۷	۵- نماز
۳۷	۶- شناخت خدا
۳۷	ت - حوزه گزینش مطالب و مثالها
۳۸	نقد و بررسی
۳۹	قبض و بسط معرفت دینی
۳۹	عوامل قبض و بسط
۴۰	اثر وحی بر عقل و تجربه و عرفان بشری
۴۳-۵۷	مقدمه سوم
۴۳	۱- میانی پژوهش در قرآن
۴۳	درک اعجاز از راه تدبیر
۴۵	سطحی نگری مانع تدبیر
۴۶	عوامل سطحی نگری
۴۶	۱- پیروی از هوی و هوسها
۴۶	۲- ارتکاب معاصی
۴۶	۳- مشغله‌های دنیایی
۴۷	خصوصیات متدبر
۴۷	۱- توجه به باطن امور
۴۸	۲- توجه به عاقبت امور
۴۸	عوامل توان تدبیر
۴۸	۱- انس و رفاقت با قرآن
۴۹	۲- اقامه نماز
۵۰	۳ و ۴- انفاق و حسن خلق

۵۰	۵- اعمال صالح
۵۱	۶- ابتلائات
۵۱	۷- پیامدهای عمل
۵۳	۸- یاد مرگ و اهل قبور
۵۳	- سیر کلی مباحث و مراحل مقدماتی پژوهش در قرآن
۵۵	۲- منابع تحقیق در مدیریت اسلامی
۵۵	الف - قرآن کریم
۵۵	ب - احادیث ذیل آیات
۵۵	ت - سیره نظری و عملی معصومین (ع)
۵۶	ث - تفاسیر معتبر
۵۶	ج - معجم های قرآن و حدیث
۵۷	تذکر

قسمت دوم - اصول

۵۹-۲۰۸	اصول مدیریت اسلامی و الگوهای آن
۶۰	مقدمه
۶۲	سبک بحث

۶۳-۹۴	اصل اول: عدم تقدم بر خدا و رسول
۶۵	اطاعت پیامبر از خدا
۶۷	اطاعت مؤمنان از پیامبر و خدا
۶۸	کیفیت تبعیت و اطاعت
۷۲	الگوها
۷۲	۱- ابراهیم (ع) و ذبح اسماعیل (ع)
۷۳	۲- ابراهیم (ع) و آتش نمرود
۷۳	۳- یونس (ع) و خروج بدون اذن
۷۵	۴- لوط (ع) و فرمان خروج
۷۵	۵- موسی (ع) و فرمان خروج
۷۸	۶- پیامبر (ص) و سران قریش
۸۲	۷- علی (ع) و پیشنهاد ائتلاف
۸۵	۸- صبر فاطمه (ع)
۸۵	۹- صبر حسین (ع) و زینب کبری (س)
۸۶	۱۰- علی (ع) و صلح حدیبیه

۸۷	۱۱- مالک اشتر و علی (ع).....
۸۸	اثرات اصل اول.....
۸۸	الف - ثبات بر یقینها و استحکام نفسانی.....
۸۹	۱۲- قضاوت داوود (ع).....
۹۱	ب - عنایت ویژه الهی در بن بستها.....
۹۱	۱۳- یوسف (ع) و همسر وزیر.....
۹۵-۱۳۶	اصل دوم: آخرت گرایی.....
۹۶	مقدمه.....
۹۷	الگوها.....
۹۷	۱- برخورد خداوند با قارون و ثروتش.....
۱۰۱	۲- برخورد موسی (ع) با گوساله سامری.....
۱۰۵	دنیاطلبی و نیازهای انسان.....
۱۰۶	۳- پیامبر (ص) و زینت دنیا.....
۱۱۰	۴- پیامبر (ص) و مشرکان.....
۱۱۰	الف - منع حضور کفار از حرم الهی.....
۱۱۲	ب - حفظ حرمت مسلمانی.....
۱۱۵	۵- پیامبر (ص) و گرفتن اسیر.....
۱۱۶	۶- مسلمانان و جنگ بدر.....
۱۱۷	۷- پیامبر (ص) و اجرای حدود.....
۱۱۸	آخرت گرایی و بهره‌مندی از الگوها.....
۱۱۹	آثار سوء عدم آخرت گرایی.....
۱۲۳	شاخصهای نظام اسلامی در مسیر آخرت گرایی.....
۱۲۳	۱- ساده زیستی و زهد مدیریت.....
۱۲۳	همسران پیامبر (ص) و زینت دنیا.....
۱۲۴	کارگزاران علی (ع).....
۱۲۵	۲- جاری بودن فرهنگ انفاق در جامعه.....
۱۲۶	۳- حل مشکل ازدواج.....
۱۲۸	بسیج ازدواج.....
۱۲۸	بودجه اصلاح امر ازدواج.....
۱۲۹	نهاد ازدواج.....
۱۲۹	۴- سلامت و طهارت خانمها در جامعه.....
۱۳۲	بانوان و بحران ازدواج.....

- ۵- حل مشکل اشتغال ۱۳۴
- ۶- توزیع عادلانه ثروت ۱۳۴
- ۷- حرمت انسانها و امنیت روانی جامعه ۱۳۵
- ۸- آزادی بیان ۱۳۶

- اصل سوم: اصل وحدت و هماهنگی ۱۵۴-۱۳۷
- امامت الهی محور اساسی وحدت ۱۴۰
- حوزه‌های وحدت ۱۴۴
- وحدت در قانون و اجزاء آن ۱۴۴
- وحدت در رهبری ۱۴۵
- وحدت در عمل ۱۴۶
- وحدت در تعامل ۱۴۶
- وحدت در روش ۱۴۶
- وحدت در جهت و هدف ۱۴۷

- الگوها ۱۴۸
- ۱- سیره امیرمؤمنان علی (ع) ۱۴۸
- الف - دوران حکومت خلفاء ۱۴۸
- ب - دوران حکومت خویش ۱۵۰
- ۲- هارون (ع) در غیبت موسی (ع) ۱۵۱
- مقام ولایت فقیه و مردم ۱۵۲
- فقهاء و مراجع، و مقام ولایت فقیه ۱۵۳

- اصل چهارم: اعمال مدیریت براساس اختیار نیروها ۱۷۲-۱۵۵
- الگوها ۱۶۱
- الف - رفتار سازمانی معصوم (ع) با معصوم (ع) ۱۶۱
- ۱- خضر (ع) با موسی (ع) ۱۶۱
- ۲- ابراهیم (ع) با اسماعیل (ع) ۱۶۴
- ب - رفتار سازمانی معصوم (ع) با غیرمعصوم ۱۶۵
- ۱- موسی (ع) با بنی اسرائیل ۱۶۵
- ۲- پیامبر (ص) با نیروهای تحت فرمان ۱۶۷
- ۳- پیامبر (ص) و جنگ احد ۱۶۷
- ۴- امیرمؤمنان با نیروهای تحت فرمان ۱۶۸
- ۵- امام حسین (ع) با یاران با وفا ۱۷۰

ث - رفتار سازمانی غیرمعصوم با غیرمعصوم ۱۷۲

اصل پنجم: اعمال مدیریت براساس بصیرت نیروها ۱۷۳-۲۰۸

مقدمه ۱۷۴

مستندات اصل بصیرت ۱۷۴

۱- بصیرت خدا ۱۷۶

۲- بصیرت طبیعت ۱۷۶

۳- بصیرت کتب آسمانی ۱۷۶

۴- بصیرت انسان ۱۷۶

۵- اساس دین مبتنی بر تفکر ۱۷۶

۶- دعوت انبیاء براساس بصیرت ۱۷۹

۷- تبیین حقایق قبل از هلاکت اقوام ۱۸۰

۸- نفی تقلید ۱۸۱

۹- مجازات کفار ۱۸۲

الگوها ۱۸۴

۱- موسی (ع) و خضر (ع) ۱۸۴

۲- ابراهیم (ع) با اسماعیل (ع) ۱۸۸

۳- پیامبر (ص) و جنگ بدر ۱۹۰

۴- امام حسین (ع) در شب عاشورا ۱۹۱

۵- برخورد امیرمؤمنان با خوارج ۱۹۲

معیار پاسداری از نظام ۱۹۷

۶- فرعون و جادوگران (نقدی بر دموکراسی غربی) ۱۹۹

خاتمه ۲۰۳-۲۰۸

۱- تعریف اصول ۲۰۳

۲- تعامل اصول ۲۰۴

۳- تزامن اصول ۲۰۵

منابع و مأخذ ۲۰۸

پیشگفتار

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»

مجموعه حاضر، حاصل بخشی از بحثهایی است که در مورد «اصول مدیریت اسلامی و الگوهای آن» در خدمت بعضی از برادران اساتید بزرگوار مدیریت و دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترای مدیریت در دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، مطرح شد. این جلسات، به همت برادر بزرگوار، سخت کوش، متعهد، آقای دکتر عنی رضائیان ریاست دانشکده مدیریت تشکیل، و به همت این بزرگوار و عده‌ای از دانشجویان مقاطع تحصیلات تکمیلی نتایج مباحث به صورت کتاب تدوین گردید.

این بحثها، در برگیرنده سه مقدمه، و پنج اصل از اصول مطرح شده به همراه الگوهای آنها می‌باشد که تلاشی است محدود در حد بضاعت ناچیز در استخراج اصول مدیریت اسلامی و شناسایی الگوهای آنها در سیره انبیاء و اولیاء؛ که امید است به عنایت خدای واسع علیم، به عنوان قدمی هر چند کوچک، در فتح باب پژوهشهایی این چنینی در عرصه فرهنگ و منابع اسلامی، قرار گیرد.

در اینجا از همه عزیزانی که در شکل‌گیری بحثها، ضبط و پیاده و تدوین آنها، بیدریغ بذل عنایت فرمودند، کمال تشکر را دارم؛ انشاءالله خدای مَنَّان، از رزق واسع کریمش آنان را بهره‌مند گرداند.

«رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ»

ولی ... نقی پورفر، قم، روز جمعه ۱۲ ربیع‌الاول ۱۴۱۸ هجری قمری

۲۷ تیر ماه ۱۳۷۶ هجری شمسی

سیر اجمالی مباحث

بحث «اصول مدیریت اسلامی و الگوهای آن»، نیازمند طرح بحثهای مقدماتی است که، فهرست آن، ارائه می‌شود:

مقدمه اول

- ۱- نقش «زمان و مکان» در فهم و تحقق دین
- ۲- نقش دیدگاه «ولایت فقیه» در فهم و تحقق دین

مقدمه دوم

- ۱- مدیریت از دیدگاه قرآن و معصوم (ع)
- ۲- رابطه دین اسلام و علم

مقدمه سوم

- ۱- مبانی پژوهش در قرآن
 - ۲- منابع تحقیق در مدیریت اسلامی
- *پس از طی این مقدمات به بررسی «اصول مدیریت اسلامی و الگوهای آن»، می‌رسیم:

ترتیب اصول

- ۱- اصل عدم تقدم بر خدا و رسول
- ۲- اصل آخرت گرایی
- ۳- اصل وحدت و هماهنگی
- ۴- اصل اعمال مدیریت براساس اختیار نیروها
- ۵- اصل اعمال مدیریت براساس بصیرت نیروها

- ۶- اصل تدبیر و تدبیر
 - ۷- اصل مشورت
 - ۸- اصل تحزب و سازماندهی
 - ۹- اصل هدایت و رهبری
 - ۱۰- اصل مسوولیت متقابل
 - ۱۱- اصل ابّوت و بنوّت
 - ۱۲- اصل امر به معروف و نهی از منکر
 - ۱۳- اصل مراقبت و محاسبه
 - ۱۴- اصل بشارت و انداز
 - ۱۵- اصل حضور و شهود
 - ۱۶- اصل اختیار و مسوولیت
 - ۱۷- اصل سلسله مراتب مدیریت
 - ۱۸- اصل قسط و عدالت
 - ۱۹- اصل مدارا و تقیه
 - ۲۰- اصل قاطعیت در طرح و اجرا
 - ۲۱- اصل آموزش مستمر
 - ۲۲-
- * در ابتدا، ۵ اصل اولیه مورد بحث قرار گرفته است؛ اصول دیگر، انشاءالله، در مراحل بعد، مطرح خواهد شد.
- * این بحثها، گامی در جهت تبیین «اصول مدیریت اسلامی و الگوهای آن» است که، نیازمند عنایت و امعان نظر، و نقد و بررسی اهل تحقیق، می باشد.

منابع و مآخذ

- قرآن کریم
- نهج البلاغه، امام علی (ع)، دارالکتاب اللبنانی، چاپ اول، ۱۹۸۰، بیروت.
- صحیفه سجادیه، امام سجاد (ع)، انتشارات جامعه مدرسین، ۱۳۷۵، قم.
- اصول کافی، کلینی، محمد بن یعقوب، دارالکتب الاسلامیه در دو جلد، چاپ پنجم، ۱۳۶۳، تهران.
- علل الشرائع، صدوق، محمد بن علی، احیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۳۵۸، هـ. ق. بیروت.
- معانی الاخبار، صدوق، محمد بن علی، انتشارات جامعه مدرسین، ۱۳۶۱، قم.
- وسایل الشیعه، حر عاملی، محمد بن حسین، احیاء التراث العربی، در ۲۰ جلد، چاپ پنجم، ۱۴۰۳، بیروت.
- بحار الانوار، مجلسی، محمد باقر، المکتبه الاسلامیه، در ۱۱۰ جلد، تهران.
- تفسیر المیزان، طباطبائی، محمد حسین، انتشارات علمی، در ۲۰ جلد، چاپ دوم، ۱۳۹۰ هـ. ق. بیروت.
- تفسیر نمونه، مکارم شیرازی، ناصر، دارالکتب الاسلامیه، در ۲۷ جلد، ۱۳۶۶، تهران.
- تاریخ پیامبر اسلام، آیتی، محمد ابراهیم، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۹، تهران.
- پژوهشی پیرامون تدبر در قرآن، نقی پورفر، ولی...، اسوه، چاپ اول، ۱۳۷۱، قم.
- میزان الحکمه، محمدی ری شهری، نشر دفتر تبلیغات اسلامی چاپ اول، ۱۳۶۲، قم.
- تفسیر نورالثقلین، عبد علی حویزی افست اسماعیلیان، قم.

Essentials Of Islamic

Management & **B**ehavioral
Patterns

Dr.

Valiollah Naghi Pour Far